

Turizm Sektörü Kobilerinin Finansman Sorunlarının Diğer Sektörlerle Karşılaştırmalı Analizi: Bodrum Örneği

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin YILMAZ
Dumlupınar Üniversitesi İİBF

Özet

Tüm KOBİ lerde olduğu gibi Turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİlerin de önemli derecede finansman sorunları vardır. Menkul Kıymet Borsalarından yararlanamama, uygun koşullarda banka kredisi temin edememe, yeni finansman yöntemlerinin bilinerek uygulanamaması gibi finansman sorunları turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler için de önemli problemlerdir. Tüm dünyada ve Türkiye'de turizm işletmelerin finansman problemleri ilgili sektördeki işletmelerin ve dolayısıyla sektörün başarısını olumsuz olarak etkilemektedir. Bodrum destinasyonundaki konaklama alanında seçilen turizm işletmelerinin finansman sorunları spesifik olarak bu çalışmada irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda kuruluş sermayesinin temini, banka kredilerinden yararlanma düzeyleri, teşviklerden yararlanma, diğer borçlanma olanakları, sermaye artırımı, kredi garanti fonu, risk sermayesi, leasing ve faktoring gibi finansman olanaklarından yararlanma düzeyleri araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Finansman sorunları, KOBİler, KOBİlerin finansman Sorunları.

Abstract (A Comparative Analyze of Financial Problems of SMSEs Operating in Tourism Sector: Bodrum Case))

Like other SMSEs, SMSEs operating in tourism sector have impotrant financing problems. Not be able to using Security Exchanges for financing, suitable bank credits, not knowing and applying new finance methods are important pronlems yhe businesses operating in Tourism sector. Financing problems affect businesses operating in tourism sector and the sector as a whole in the World and Turkey. In this study, I incestigated financing problems of businesses in the destination Bodrum. In this context, funding start up, level of using bank credits, using subsidies, other debt possibilities, increasing capital, Using Credit Quaranty Fund, risk capital, leasing and factoring were investigated.

Key Words: Financing problems, SMSEs, financing problems of SMSEs.

1. Giriş

Turizm sektörü ülkelerin kalkınmaları ve büyümeleri açısından itici güç olan ve önemli derecede sinerji oluşturan bir sektördür. Sektörün inşaat, gıda, eğlence, mobilya vb. diğer sektörlerin gelişimine önemli derecede katkısı vardır.

Küçük ve orta boy işletmeler, daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği yaratarak talep değişikliklerine uyum sağlayabilmeleri, düşük yatırım maliyetleriyle istihdama katkı sağlamaları, kişisel tasarrufları teşvik etmeleri, büyük işletmelerin yan sanayi olarak tamamlayıcısı olmaları ve ekonomik değişikliklerden daha

az etkilenmeleri nedenleriyle ülke ekonomilerinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. KOBİ'lerin ülke ekonomilerine sağladığı katkılara karşın gerek kendi yapılarından gerekse ekonomik ortamdan kaynaklanan bazı sorunları vardır. Bu sorunlar, işletmenin her alanında ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı turizm sektöründe faaliyet gösteren küçük ve orta boyutlu işletmelerin finansman ile ilgili sorunlarını ortaya çıkarmak ve çözüm önerileri geliştirmektir.

Çalışmada Bodrum destinasyonu seçilerek buradaki Turizm sektöründeki konaklama işletmelerinin finansman sorunları ve uygulamaları saptanmış ve çözüm önerileri getirilmiştir.

2. Genel Olarak KOBİ'ler

2.1. KOBİ Kavramı ve Tanımı

Avrupa Birliği ülkelerinde genelde; 50-250 işçi çalıştıran orta büyüklükte işletme, 1-50 işçi çalıştıran küçük işletme olarak sınıflandırılmaktadır.

Dünya Bankası, 1-50 işçi çalıştıranları küçük işletme, 51-200 işçi çalıştıranları orta ölçekli işletme, 200'den çok işçi çalıştıran işletmeleri büyük işletme olarak tanımlamaktadır.

Ülkemizde ise farklı kuruluşlar tarafından farklı tanımlar yapılmaktadır. KOSGEB, 1-50 işçi çalıştıranları küçük ölçekli işletme, 51-150 kişi arasında işçi çalıştıran işletmeleri ise orta ölçekli işletme olarak tanımlamaktadır. TOBB, 1-150 arasında işçi çalıştıran işletmeleri KOBİ olarak nitelendirmektedir.

2429 Sayılı KOBİ Teşvik Kararname-sinde ise yer alan KOBİ tanımı şu şekildedir; "İmalat ve tarımsal sanayi sektöründe faaliyette bulunan işletmelerden; kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina harici, makine ve teçhizat, tesis, araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamının net tutarı 400 Milyar TL'yi geçmeyen işletmelerden; 1-9 arası personel çalıştıranlar mikro, 10-49 arası işgören çalıştıranlar küçük, 50-250 arası işgören çalıştıranlar ise orta ölçekli işletme sınıfına girmektedir."

Türkiye'de toplam işletmelerin % 99,5'ini KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ülkemizde KOBİ'lerin istihdamdaki payı % 61,1, yatırımlardaki payı % 56,5, yaratılan katma değerdeki payı % 37,7'dir.

Görüldüğü gibi ülkemizde KOBİ Tanımı tamamen imalat sektörünü kapsamaktadır. AB'de ise KOBİ mevzuatında hizmet ve Turizm sektörü de yer almaktadır. Bu çalışmada KOBİ kriterlerinden çalışan sayısı dikkate alınarak varsayımsal olarak Turizm sektöründeki KOBİ'leri belirleme yoluna gidilmiştir.

2.2. Turizm Sektörü KOBİlerinin Finansal Sorunları

Dünya genelinde KOBİ'lerin başarısızlık oranı büyük işletmelere göre daha fazladır. Bunun nedeni sermaye piyasalarından yararlanma olanaklarının daha yetersiz olmasıdır. Bunun doğal sonucu olarak KOBİ'ler sermaye gereksinimlerini riski yüksek ticari kredilerle karşılamaktadırlar (Ceylan,1998:290). Banka kredileri işletmenin banka tarafından sektör seçimi ve ilgili sektörde faaliyetlerini sürdürme konusunda yönlendirilmesi, finansal kaldıraçtan yeterince yararlanmama tercihi, alış ve satış fiyatlarında önemli dalgalanma istememesi, kredi talep eden işletmenin bankanın istediği türde güvence göstermesi gereği gibi kısıtlayıcı koşullar KOBİ'lerin çalışmasını olumsuz yönde etkileyebilir (Akgüç, 1998: 536-537).

Diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de finansman sorunları sektördeki işletmeleri etkilemektedir.

Kanada'nın Alberta eyaletinde bulunan 400 adet turizm işletmesinde yapılan bir araştırmaya göre ankete yanıt veren yöneticilerin % 41'i başarılarının finansman sorunlarından etkilendiğini belirtmişlerdir (Alberta Tourism Survey 2004).

Mısır'da bulunan Amerikan Ticaret Odasına göre finansman sorunları Mısır turizminin büyümesi önünde önemli bir kurumsal engeldir (The Tourism Sector in Egypt-August 2000).

Türkiye'deki turizm sektöründe de durum çok farklı değildir. Özellikle küçük

ve orta boyutlu turizm işletmeleri genel olarak KOBİ'lerde görülen finansman sorunlarına paralel sorunlar yaşamaktadır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde belirli bir destinasyon seçilerek gerçekleştirilmiş bulunan bir alan araştırması yer almaktadır.

3. Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin Finansman Sorunları İle İlgili Araştırma

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Bodrum'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını ve finansman sorunlarının çözümünde kullandıkları araçları belirlemektir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın örneklem boyutu Ege Bölgesi'nde yer alan Muğla ilinin Bodrum ilçesinde turizm sektöründe faaliyet gösteren 47 adet küçük ve orta ölçekli işletmedir.

Araştırmada 1-9 işçi çalıştıran işletmeler mikro, 10-49 işçi çalıştıran işletmeler küçük ve 50-250 işçi çalıştıran işletmeler ise orta ölçekli işletmeler olarak kabul edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma bir alan araştırmasıdır ve veriler anket uygulaması ile elde edilmiştir. İşletmeler tek tek ziyaret edilmiş ve işletmelerin sahibi veya yetkilileri ile görüşülerek 20 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. İşletmeler tesadüfi olarak seçilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde frekans analizinden yararlanılmıştır.

3.4. Araştırmada Elde Edilen Bulgular ve Değerlendirilmesi

3.4.1. Anketi Yanıtlayan Kişilerin Statüsü

Ankete katılan işletmelerde anketi yanıtlayan kişilerden 24 adedi işletmenin sahibi, 8 adedi işletmenin müdürü, 4 adedi Muhasebe müdürü, 1 adedi müdür yardımcısı ve 10 adedi de diğer (muhasebeci vb.) kişilerdir.

3.4.2. İşletmelerin Faaliyet Süreleri

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerin faaliyet süreleri Tablo 1'de görülmektedir:

Tablo:1 Araştırmaya Katılan İşletmelerin Faaliyet Süreleri

Faaliyet Süresi	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
1-5 Yıl	10	21.3
6-10 Yıl	10	21.3
11-15 Yıl	10	21.3
16 Yıl Üstü	17	36.1
Toplam	47	100.0

Araştırmaya katılan işletmelerin % 21.3'ü 1-5 yıldan beri faaliyettedir. 6-10 yıl ile 11-15 yıl arasında faaliyet süresi olan işletmelerin örneklem toplamına oranı da %21.3 olarak saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen işletmelerin %36.1'lik kısmı 16 yılın üstünde faaliyet göstermektedir. 16 yıl üstünde faaliyet gösteren işletme sayısı süre açısından diğer işletmelere göre daha fazladır. Bu

durumdan, işletmelerin piyasa ve rekabet koşullarına uyum sağladıkları ve belli bir olgunluğa ulaştıkları anlaşılmaktadır.

3.4.3. İşletmelerin Hukuki Statüleri

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerin hukuki statüleri Tablo 2'de görülmektedir:

Tablo: 2 İşletmenin Hukuki Statüleri

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Şahıs İşletmesi	18	38.3
Limited Şirket	16	34
Anonim Şirket	13	27.7
Komandit Şirket	0	0
Kolektif Şirket	0	0
Toplam	47	100.0

Hukuki statüleri açısından bakıldığında işletmelerin % 38.3'ü Şahıs İşletmelerinden, % 34'ü Limited şirketlerden ve % 27.7'si Anonim şirketlerden oluşmaktadır. %38.3'ünün Şahıs işletmesi olmasına karşın kalan kısmın tümü sermaye şirkettir. Yani, ankete dahil edilen işletmelerin ticaret şirketi olarak kurulmuş kısmının tümü sermaye şirketi olarak kurulmuştur. Bu durum sermaye şirketi sahiplerinin borçlarından dolayı sorumluluğunun şirkete yatırdıkları sermaye ile

sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, şahıs şirketi statüsünün (kolektif ve komandit şirketlerin) "ortak yatırım yapma" konusunda girişimcileri ne derece ikna ettiği sorununu gündeme getirebilir.

3.4.3. Personel Sayıları

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerin personel sayıları Tablo 3'de görülmektedir:

Tablo: 3 Personel Sayıları

Personel Sayısı	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
1-9	13	27.6
10-49	25	53.2
50-250	9	19.2
Toplam	47	100.0

Araştırmaya katılan işletmelerin büyüklükleri, çalışan sayısı esas alınarak incelendiğinde; % 27.6'sının çok küçük (mikro), % 53.2'sinin küçük işletme ve % 19.2'sinin de orta boy işletme olduğu belirlenmiştir.

Ankete dahil edilen işletmeler ağırlıklı olarak (% 53.2) küçük işletmelerden oluşmuştur.

3.4.4. Kuruluş Sermayesini Sağlama Yöntemleri

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerin kuruluş sermayesi sağlama yöntemleri Tablo 4'de görülmektedir:

Tablo: 4 İşletmenin Kuruluş Sermayesini Temin Yöntemleri

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kişisel öz sermaye	41	87.3
Ortak olarak öz sermaye	2	4.2
Banka kredisi	4	8.5
Toplam	47	100.0

Araştırmaya katılan işletmelerin % 87.3'ü kuruluş sermayesini kendi öz sermayeleri ile % 4.2'si ortak alarak öz sermayeye ilave etme yoluyla ve % 8.5'i banka kredisi şeklinde yabancı sermaye ile temin etmiştir. İşletmelerin büyük bir bölümü kuruluş sermayesi için kendi kişisel kaynaklarından tahsis ettikleri sermayeyi tercih etmektedir. Bunun nedeni işletmelerin yönetimi paylaşmak istemeleri veya ekonomik olarak dışarıdan sermayeye gereksinimleri olmaması olabilir.

Arslan (2003:127)'in Ankara'da imalat, bilişim, inşaat ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren 111 KOBİ¹ de gerçekleştirdiği bir araştırmaya göre söz konusu işletmelerin %30.63'ü kuruluş sermaye-

Tablo 5 İşletmelerde Karşılaşılan Sorunların İşlevsel Yönetim Alanlarına Göre Dağılımı

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Finansman	19	40.4
İnsan Kaynakları	13	27.7
Pazarlama	6	12.8
Diğer	5	10.6
Sorunu Yok	4	8.5
Toplam	47	100.0

Tablo 6: Tablo 5'de Yer Alan "Diğer Sorunlar"

"Diğer" Sorun	İşletme Sayısı	Yüzde
Bürokratik sorunlar	3	60.0
Makroekonomik sorunlar	1	20.0
Vergi uygulamaları	1	20.0

İşletmelerin karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde, finansman sorunu % 40.4 ile en çok karşılaşılan sorun olarak ilk sırada yer almaktadır. Daha sonra % 27.7 ile insan kaynakları ve 3. sırada %12.8 ile pazarlama sorunları önem kazanmaktadır.

¹ Arslan'ın araştırması kendi sınıflamasına göre (Arslan, 2003:125) 8 adet makine, 29 adet imalat, 13 adet bilgi teknolojileri, 14 adet gıda, 6 adet hizmet, 3 adet tıbbi malzeme, 12 adet inşaat malzemeleri, 8 adet matbaa ve 17 adet tekstil işletmesini kapsamaktadır. Kanımızca, KOBİ'lerin finansman sorunları için fikir edinmek açısından oldukça temsili görünmektedir.

lerini işletme sahiplerinin temin ettikleri öz sermaye ile, %27.3'ü ortak alarak ve %20.72'si kredi alarak sağlamışlardır.

Yücel (2001:22)'in İzmir, Manisa ve Denizlide imalat sektörü KOBİ'lerinde gerçekleştirmiş olduğu bir araştırmaya göre söz konusu işletmelerin %20.5'i aktiflerini borç ile, %79.5'i ise öz sermaye ile finanse etmektedir.

3.4.5. Karşılaşılan Sorunların İşlevsel Yönetim Alanlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerde karşılaşılan sorunların işlevsel yönetim alanlarına göre dağılımı Tablo 5'de görülmektedir:

Ortaya çıkan sonuç ilgili işletmelerin en önemli sorununun finansman ile ilgili sorunlar olduğu şeklindedir.

Anketten elde edilen 5 adet "diğer" yanıtı ise Tablo 6'da görülmektedir:

3.4.6. Karşılaşılan Finansman Sorunları

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerde karşılaşılan finansman sorunları Tablo 7'de görülmektedir:

Tablo 7: İşletmelerin Karşılaştığı Finansman Sorunları

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Çalışma Sermayesinin Azalması	7	14,9
Kredi Temininde Zorluklar	12	25,6
Kredi Maliyetlerinin Yüksek Olması	12	25,6
Teşvik Alamama	9	19,1
Diğer	1	2,1
Sorun Yok	6	12,7
Toplam	47	100,0

İşletmelerin karşılaştığı finansman sorunlarından “kredi temininde zorluklar” ve “kredi maliyetlerinin yüksek olması” % 25.6 ile birbirine eşit çıkmıştır. Daha sonra %19.1 ile teşvik alamama gelmektedir. Küçük ve orta boyutlu işletmeler gerek yeterli teminat gösterememe ve gerekse bankaların finansal tablo incelemeleri sırasında işletmelere güvenmemesi kredi bulamama veya piyasa oranlarının üzerinde bir faiz oranı ile kredi elde edebilmektedir. Bu da işletmelerin yüksek finansman maliyetine katlanma ve dolayısıyla finansal dengesinin bozulması anlamına gelmektedir.

2000 yılında Adana ilinde değişik sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’lerde gerçekleştirilen bir araştırmada (Şamiloğlu, 2000:57) da kredi bulamama konusunda sorun yaşayan işletmelerin oranı %17.5 ve kredi faizlerinin yüksek olmasından yakınan işletmelerin oranı %40 olarak belirlenmiştir.

3.4.7. Finansman Sorunlarının Çözüm Yöntemleri

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerde karşılaşılan finansman sorunlarının çözümü yöntemleri Tablo 8’de görülmektedir:

Tablo: 8 Finansman Sorunlarının Çözüm Yöntemleri

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Teşviklerden Yararlanarak	0	0
Sermaye Artırımı	4	8.5
Banka Kredilerinden Yararlanarak	29	61.7
Akrabalardan-Arkadaşlardan Borç Alarak	7	14.9
Diğer	1	2.1
Sorun Yok	6	12.8
Toplam	47	100.0

İşletmelerin büyük bir bölümü, finansman gereksinimlerini banka kredilerinden yararlanarak karşılamaktadır. Örneklem boyutunun %61.7’si finansman gereksinimlerini banka kredisi yoluyla çözümlenmektedir. Teşviklerden yararlanan işletme olmadığı görülmektedir. Bu durum işletmelerin teşvik alabilmek için gerekli koşulları yerine getirememesinden veya teşvik mevzuatı ile ilgili bilgi ve bilinç

düzeyinin yetersizliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Bodrum Muğla iline bağlı bir ilçe olması nedeniyle teşvik yasası açısından “normal” yöre olarak kabul edilmektedir. Gerçekte, 200/1822 sayılı karar (18.1.2001/24291 sayılı Resmi Gazete) ve 2001/1 sayılı tebliğ (18.1.2001/2432 sayılı Resmi Gazete 2) araştırmanın gerçekleştirildiği destinas-

yonda bina inşaat harcamaları ile ilgili yatırım indirimi teşviğinden yararlanma olanağı vermektedir. İlgili yatırım indiriminin oranı %100 dür. Sabit yatırım tutarının %30 'u kadar yatırımları teşvik fonundan yatırım kredisi, %20 sine kadar da işletme kredisi kredisi kullanabilirler. Faiz oranları yatırım kredisi için %15, işletme kredisi için %25, vadeler yatırım kredisi için 4 yıl, işletme kredisi için 2 yıl olarak belirlenmiştir. Ödemesiz dönem 1 yıl olup faizi diğer dönemlerin ana para ve faiz ödemeleriyle birlikte yapılır.

Küçük işletmelerin tipik avantajlarından birisi olan akraba ve arkadaşlardan borç alma seçeneği de örneklem boyutunun %14.9'unun yararlandığı bir finansman seçeneği olarak göze çarpmaktadır.

Şamiloğlu (2000:58-59) Adana'da değişik sektörlerle mensup KOBİ araştırmasında ilgili KOBİ'lerin %47.5'inin teşviklerden yararlandığını saptamıştır. Bunun %17.5'i ihracat, %17.5'i yatırım ve 12.5'i ise üretim teşvikidir.

Arslan (2003:3)'in Ankara ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler araştırmasına göre söz konusu işletmelerin %32.63'ü son dönemde yapılan yatırımlarının finansmanında banka kredisi kaynağından yararlanmışlardır. Sermaye artırım yaparak yatırımlarını finanse eden işletmelerin oranı %20.34 olarak belirlenmiştir.

İngiltere'de Yorkshire bölgesinde 50 ve 50 nin altında çalışanı bulunan 250 küçük imalat işletmesinde yapılan bir araştırmaya göre (Peel ve Wilson, 1996:58) de son dönemde yapılan yatırımların finansmanında işletmelerin sadece %17.2'si banka kredisinden yararlanmışlardır. Diğer işletmeler ise otofinansman (%56.4), sermaye artırım (%1.0) ve leasing (%24.2) finansmanı ile yatırımlarını gerçekleştirmişlerdir.

Banka kredisi oranının düşük olmasında araştırmaya yalnızca 50 veya 50 den az personel istihdam eden işletmelerin dahil edilmesi etkili olabilir. Ancak yine de bu durum KOBİ'lerin banka kredisi kullanmakta büyük işletmelere göre diğer ülkelerde de dezavantajlı durumda oldukları konusunda fikir edinilebilir. Otofinansmanın (%56.4) ve Leasingin (%24.2) gibi yüksek, sermaye artırımının %1.0 gibi çok düşük olması ve araştırmada teşvik seçeneğinin olmaması gibi bulgu farklılıkları ülkeler arasındaki toplumsal ve örgütsel kültür ve gelişmişlik farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

3.4.8. İşletmelerin Banka Kredisi Kullanımı

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerde banka kredisi kullanımı Tablo 9'da görülmektedir:

Tablo: 9 İşletmelerin Banka Kredisi Kullanımı

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Evet	32	68.1
Hayır	15	31.9
Toplam	47	100.0

Ankete katılan işletmelerin % 68.1'i kredi kullanmıştır. Bu oranın yüksek oluşu söz konusu işletmelerin teşviklerden yararlanamaması ve sermaye artırımına gidemeleri gibi nedenlerden kaynaklanabilir.

2003 yılında Samsun İlinde imalat sektöründe faaliyet gösteren 75 adet KOBİ'de yapılan araştırmada araştırmaya dahil edilen işletmelerin %40.5'inin bankalarla hiç kredi işlemi yapmadığı, %32.4'ünün çok az kredi işlemi yaptığı ve

%9.5' inin sürekli kredi işlemi yaptığı belirlenmiştir (Karamustafa ve Karakaya, 2003:92). Yücel (2001:20)'in Ege bölgesi imalat sektörü KOBİlerinde gerçekleştirdiği araştırmada da son dönemde banka kredisi kullanan işletmelerin oranı %39.4 olarak belirlenmiştir. Dört ili kapsayan bu iki araştırmadan yola çıkılarak imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin daha az banka kredisi kullandığı söylenebilir. Bunun nedenleri olarak turizm

sektöründe özellikle araştırmanın gerçekleştirildiği yörenin çok tanınmış bir turizm beldesi olması nedeniyle Tablo 5’de görüldüğü gibi önemli pazarlama sorunu olmaması, sektörün mevsimsel olması nedeniyle çalışma sermayesi gereksinimlerinin farklı olması verilebilir.

Adana ili KOBİ’lerinde gerçekleştirilen araştırmada (Şamiloğlu, 2000:58) kredi kullanan işletmelerin örneklem boyutuna oranı %77.5, kredi kullanmayan işletme-

lerin oranı ise %22.5 olarak belirlenmiştir. Bu oranlar turizm sektöründe gerçekleştirdiğimiz bu araştırmanın bulgularına oldukça yakın bulgulardır.

3.4.9. Banka Dışı Finansman Kaynakları

Araştırmanın gerçekleştirildiği işletmelerde banka dışı finansman kaynakları Tablo 10’da görülmektedir:

Tablo: 10 Banka Dışı Finansman Kaynakları

	İşletme Sayısı	Yüzde (%)
Kredi Garanti Fonu	1	2.1
Risk Sermayesi	0	0
Leasing	5	10.7
Factoring	1	2.1
Diğer	0	0
Yok	40	85.1
Toplam	47	100.0

İşletmelerin, finansman sorunlarının çözümünde banka dışındaki finansal kurumları çok fazla kullanmadığı görülmektedir. Bu durum KOBİ’lerin, finansman sorununun çözümünde kullanılabilecek modern finansman araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

2003 yılında Samsun İlinde imalat sektöründe faaliyet gösteren 75 adet KOBİ’de yapılan araştırmada %78.1’inin leasing yönteminden hiç yararlanmadığı, %12.3’ünün çok az yararlandığı, sadece %2.7’sinin (2 işletme) sürekli olarak yararlandığı bulgularına ulaşılmıştır. Aynı araştırmaya göre faktöring yönteminden hiç yararlanmayan işletmelerin oranı %95.8 ve çok az yararlanan işletmelerin oranı %4.2 olarak belirlenmiştir (Karamustafa ve Karakaya, 2003:92). Faktöring yönteminden sürekli olarak yararlanan işletme yoktur.

Ege bölgesinde kurulu imalat sektöründe faaliyet gösteren 137 KOBİ de yapılan bir araştırmaya göre ise (Yücel 2001:21) söz konusu işletmelerin sadece %3’ü her zaman faktöring yönteminden yararlanmaktadır. Sık sık yararlananlar %6.8, arada bir yararlananlar %14.3, nadiren yararlananlar %12.8 ve hiç yarar-

lanmayanlar ise %63.2 gibi yüksek bir oran teşkil etmektedir. Son dönemde yatırımlarını leasing yöntemi ile finanse eden KOBİlerin oranı ise %10.9 olarak belirlenmiştir.

Arslan (2003:129-130) ise Ankara ilindeki imalat sektörü KOBİlerinde yaptığı araştırmada leasing yönteminden yararlanan işletmelerin oranının %9.32, faktöring yönteminden yararlanan işletmelerin oranının ise %6.78 olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Faktöring yönteminden yararlanma sıklığı açısından incelendiğinde işletmelerin %0.9’u her zaman, %5.4’ü sık sık, %7.2’si arada bir, %8.1’i nadiren faktöring yönteminden yararlandıkları ve %78.4’ü hiçbir zaman faktöring yönteminden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir.

Yukarıdaki üç adet araştırmadan elde edilen verilerden görüldüğü gibi turizm ve imalat sektörü leasing ve faktöring yöntemlerinden yararlanma bakımından benzer özellikler göstermektedir. Bu durum genelleştirilerek leasing ve faktöringten tüm KOBİ’lerin yeterince yararlanmadığı kanısına ulaşılabilir. Ancak bilimsel açıdan veriye dayanmayan bu yorum sakıncalıdır.

Şöyle ki Adana'da faaliyet gösteren KOBİ'lerde yapılan bir araştırmaya göre ilgili işletmelerin %40'ı leasing, factoring ve forfaiting gibi yeni finansman tekniklerinden yararlanmaktadır. Bu durumun araştırmacının (Şamiloğlu, 2000:59) da belirttiği gibi Adana ve Türkiye açısından oldukça olumlu olduğu söylenebilir.

4. Sonuç

Bodrum ilçesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunları ile ilgili yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- İşletmelerin en önemli sorunu finansman sorunudur. Daha sonra sırasıyla personel ve pazarlama sorunları gelmektedir.

- İşletmelerin ezici çoğunluğu kuruluş sermayelerini öz sermaye yolu ile temin etmektedir.

- İşletmeler teşvik kredilerinden faydalanamamaktadır.

- İşletmenin karşılaştığı finansman sorunlarının başında "kredi temininde zorluklar" ve "kredi maliyetlerinin yüksek olması" gelmektedir. Bunun nedenleri arasında işletmelerin bankalar tarafından istenen kredi koşullarını karşılamakta güçlük çekmesi, ipotek için gerekli mal varlıklarının yetersiz olması sayılabilir.

- İşletmelerin modern finansman araçlarını kullanım oranları düşüktür.

KOBİ'lerin finansman sorunlarına çözüm olarak şu öneriler getirilebilir:

- Kredi ile ilgili teminat sorunlarının ortadan kalkması için Kredi Garanti Fonu uygulaması tanıtılabilir ve ilgili fon sisteminin genişletilmesi,

- Düşük reel faizli kredi sağlanması,

- Sermaye piyasalarından yararlanabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması, KOBİ'lere özgü menkul kıymet borsalarının kurulması,

- İşletme danışmanlığı hizmetlerinden daha yoğun olarak yararlanmaları,

- KOBİ'lere yönelik teşvikler düzenlenmeli ve söz konusu işletmelerin teşvik almasının kolaylaştırılması.

Turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunları teşviklerden yararlanma gibi bazı durumlarda farklılaşmakta yeni finansman tekniklerinden yararlanma gibi bazı durumlarda da benzeşmektedir. Sorunların çözümü her şeyden önce finansal yönetim bilinci ve uygulamasının yaygınlaştırılmasına bağlıdır. Teşvik mevzuatının yenilenmesi ve turizm sektörünü de daha geniş olarak kapsamaması finansal sorunların çözümüne katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

Akgüç, Öztin, **Finansal Yönetim**, Muha-sebe Enstitüsü Yay. No: 65, 7. Baskı, İstanbul, 1998.

AlbertaTourismSurvey2004", [http://www.pwcglobal.com/extweb/pwcpublishations.nsf/\(27.12.2005\)](http://www.pwcglobal.com/extweb/pwcpublishations.nsf/(27.12.2005)

American Chamber of Commerce in Egypt, "The Tourism Sector in Egypt-August 2000", http://www.amcham.org.eg/BSAC/Studies_Series/report40.asp (27.12.2005)

Arslan Özgür, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Bazı Finansal Yönetim Uygulamaları", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.4, Sayı: 1, 2003, sf.121-134.

Başbakanlık, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar", **Resmi Gazete**, 18.1.2001 tarih ve 24291 sayı.

Ceylan Ali, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Ekin Kitabevi Yayınları, 5. Baskı, Bursa, 1998.

Karamustafa O. ve A. Karakaya, "KOBİ-Banka İlişkileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma-Araştırma", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 17 (Ocak 2003), s.85-93.

Peel Michael and Nicholas Winson, "Working Capital and Financial Management Practices in the Small Firm Sector", **International Small Business Journal**, Vol. 14, No. 2. (1996), s.52-68.

Şamiloğlu Famil, "Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Finansman Sorunları Üzerine Adana İlinde Yapılan Bir Araştırma", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 8 (Ekim, 2000), s.54-59.

Yücel, Tülay, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları" **KOBİlerin Finansman ve Pazarlama Sorunları**, 1. Orta Anadolu Kongresi www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi/OAKDocs/OAK-T.pdf